

Kosztza Rozália szegedi kiállításáról

Kosztza Rozália tárlata — az 1972 szeptemberében, a Fényes Adolf-teremben nyílt kiállítása, s a Szegeden most bemutatott azonos képei — dolgában erősen illetéktelen és erősen illetékes vagyok nyilatkozni. Illetéktelen, mert jó ideje testvérien baráti szálak fűznek a Gyulán munkálkodó művészhez — s „elfogult” ember hogyan mondhat tárgyias véleményt?

Am erősen illetékes is vagyok — tanúságtevőként. Hiszen magam a Gyulához oly közeli Sarkad környékén — Zsadányban — éltem gyerekkorom döntő szakaszában, s a művésznő által művekbe mentett népi világot — annak jellegzetes alakjait — egészen közelről ismerhetem. Azt is mondhatom: belőlük sarjadtam — akárcsak Kosztza Rozália.

Hadd tegyek hát — erősen illetékesként — tanúságot arról, hogy e képek — hiteles jelképek, hű vallomások a szülőhaza egy jellegzetes darabjáról s annak népéről. Igen, csakugyan ilyenek a mi szűkebb pátriánk parasztjai s parasztasszonyai, Békés és Bihar célszerű szegény emberei: ilyen rendíthetetlen nyugalmúak, ilyen sziklatömbből-faragott fejűek, ilyen időtlenséget sugalló mozdulatúak, ilyen megfáradtak és mégis legyűrhetetlen erőt sugárzóak. Ilyen figyelőszeműek, földből-gyúrt-kezüek; egybekulcsolt vagy egymást szorító ujjaikban a *közösség* évezredes ereje. Nem nehéz megállapítani az etikai rokonságot a művésznő és az „alföldi iskola” nagy piktorai: Tornyai, Rudnay, Nagy István s Kosztza József között.

Kosztza Rozália azonban nem csupán a nagy elődök erkölcsi tartásának mai letéteményese. Hanem XX. századi, tudatos alkotó is. Aki a monokrómmá egyszerűsített háttérből expresszív hevülettel feszíti elénk és summázza dinamikussá figuráit. Láthatóan tudatosodott benne az utóbbi évek során a mai alföldi piktúra legnagyobb feladata, problematikája: oly módon hűnek lenni a szülőföldhöz s annak népéhez, hogy a képművész a puszta látvány impresszióin tülemelkedve, a valóság lényeges jegyeinek kiválasztása és okos szerkesztése útján egyetemes emberi tartalmakat, általános érvényű törvényszerűségeket fejezzen ki.

Mindezt persze az ihletnek olyan hőfokán, az érzelmi azonosulás oly hiteles hevületével szükséges végbevinni, hogy a karakteresen lokális jegyek ne szenvedjenek csorbát. Úgy tűnik, hogy Kosztza Rozália — különösen a *Dédanyám a lányai*val, a *Fekete kabátos asszony*, az *Anyu gyermekkel* és más, ezekkel rokon mód formált alkotásainak tanúsága szerint — tudatában van ennek, és pallérozó figyelemmel vigyáz arra, hogy a korszerű festőnyelvvezet érvényesítése sose történjék a tartalmi gazdagság, a gondolati és érzelmi telítettség kárára.

Ez a tiszta tartású, a közösség etikája szerint munkálkodó, népéhez és tájához hű művészasszony — különösen legújabb alkotásaival — kétségtelenné tette, hogy az igaz művészből a korszerű intellektus soha nem halványíthatja el az emberi szív sugárzó melegét.

DÉR ENDRE